

ODDZIAŁ WARSZAWSKI

I. Geneza i działalność w latach 1952–1980

Genezy Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Geofizycznego można się doszukiwać w chwili tworzenia w grudniu 1929 r. Towarzystwa Geofizyków w Warszawie — taką to nazwę przyjęło pierwsze na ziemiach polskich towarzystwo geofizyczne. Miało ono charakter elitarny, było zatem nieliczne: 16 członków zwyczajnych oraz 16 tzw. członków współpracujących, w większości pochodzących z terenu Warszawy (zaledwie 7 było zamiejscowych). Organizatorem i pierwszym prezesem Towarzystwa był

Antoni Bolesław D o b r o w o l s k i. Wznowione przezeń po II wojnie światowej (1947) Polskie Towarzystwo Geofizyków miało formalnie już zasięg ogólnopolski, nie przejawiało jednak większej działalności i w 1963 r. uległo zawieszeniu.

Powstałe również w 1947 r. Polskie Towarzystwo Meteorologiczne i Hydrologiczne przyjęło w założeniu zasięg ogólnopolski, opierający się na oddziałach terenowych. W początkowej działalności tegoż Towarzystwa powstało kilka oddziałów: Toruński (12 I 1948), Wrocławski (12 XII 1948), Krakowski (28 XII 1948), Bałtycki (11 XI 1949). Początkowo nie przewidywano powstania Oddziału Warszawskiego — działalnością członków z Warszawy miał bezpośrednio kierować Zarząd Główny PTMiH.

Koncepcja utworzenia Oddziału Warszawskiego pojawiła się w Zarządzie Głównym na początku 1952 r., kiedy to ogólna liczba członków Towarzystwa przekroczyła 400 osób, z których znaczna większość podlegała bezpośrednio Zarządowi Głównemu, przysparzając mu zajęć administracyjnych. Na Walnym Zgromadzeniu Członków PTMiH (8 V 1952) powołano oficjalnie Oddział Warszawski, powierzając zadanie jego zorganizowania Romualdowi G u m i ń s k i e m u, profesorowi klimatologii Uniwersytetu Warszawskiego, wiceprezesowi Zarządu Głównego Towarzystwa. Uczestniczący w Zgromadzeniu Ogólnym warszawscy członkowie Towarzystwa wybrali na przewodniczącego Oddziału Romualda Gumińskiego, a na jego zastępcę Zdzisława M i k u l s k i e g o, adiunkta w Katedrze Budownictwa Wodnego i Hydrologii SGGW; sekretarzem został Jerzy K u z i e m s k i, skarbnikiem Krystyna Ś l i s k a. Oddział liczył na początku ponad 200 członków. Siedziba Oddziału znajdowała się w odrestaurowanym budynku nowo powstałego Instytutu Geograficznego Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Warszawskiego. Niestety R. Gumiński wkrótce zmarł (26 X 1952) i od tej chwili Oddziałem kierował Z. Mikulski — jako zastępca przewodniczącego, pełniący zarazem funkcję członka redakcji *Przeglądu Meteorologicznego i Hydrologicznego*, odpowiadającego (wspólnie z Julianem L a m b o r e m) za tematykę hydrologiczną.

Oddział Warszawski PTMiH podjął od razu akcję odczytową; w 1952 r. odbyło się 7 odczytów. Wspólnie z Zakładem Geofizyki UW podjęto badania terenowe, przeprowadzając serię pomiarów limnoaktywnometrycznych na jeziorach mazurskich, pomorskich i tatrzańskich. Pomiarami kierował Edward S t e n z, profesor geofizyki UW, ówczesny prezes Zarządu Głównego PTMiH, przy współudziale Z. Mikulskiego. 12 III 1953 r. odbyło się kolejne Walne Zgromadzenie Członków Towarzystwa; członkowie Oddziału Warszawskiego wybrali nowego przewodniczącego — Wincentego O k o ł o w i c z a, profesora klimatologii UW (po śmierci R. Gumińskiego). W tymże roku Oddział zorganizował 7 posiedzeń naukowych, w tym 3 odczyty.

W 1954 r. rozwinięto współpracę z Polskim Towarzystwem Geograficznym (mieszczącym się w tym samym gmachu); wspólnie zorganizowano 5 odczytów. Liczba członków Oddziału wzrosła na koniec 1954 r. do 274 osób.

Począwszy od 1955 r. Oddział powiększył swój aktyw, dokonując wyborów nowego składu zarządu. Przewodniczącym został Z. Mikulski, zastępca dyrektora PIHM ds. hydrologii, zastępcami zaś Kazimierz C h o m i c z i Janusz P a s z y ń s k i, sekretarzem Jerzy K u z i e m s k i, skarbnikiem Krystyna Ś l i s k a; członkami zarządu zostali ponadto: Wanda G o g o l, Maria M a c k i e w i c z, Marek P r ó s z y ń s k i oraz

Władysław T a r a s z k i e w i c z. W skład komisji rewizyjnej weszli: Wiesława P r z e d p e ł s k a, Wanda S t e p h a n i Stefan Z a k r e n t. Zorganizowano 7 odczytów ze średnią frekwencją po 40 osób. Liczba członków Oddziału na koniec 1955 r. zmalała do 199 osób; część członków znalazła się w innych oddziałach Towarzystwa.

Z dniem 1 I 1956 r. siedzibę Oddziału Warszawskiego PTMiH przeniesiono do lokalu PIHM na Bielanach, większość członków Zarządu Oddziału wywodziła się bowiem z tego Instytutu. Zorganizowano 6 odczytów popularnonaukowych (wciąż wspólnie z Polskim Towarzystwem Geograficznym), przy ogólnej liczbie uczestników około 330 osób. Liczba członków Oddziału wynosiła wówczas 228 osób, z których część przeszła następnie do nowo powołanego (24 V 1956) Oddziału Lubelskiego. W następnych latach ograniczono się do nielicznych odczytów (wspólnie w PTGeogr.); liczba członków pod koniec 1958 r. zmalała do 104 osób. Było to wynikiem uporządkowania kartoteki członków — skreślenia osób, które nie przejawiały zainteresowania działalnością Towarzystwa i nie płaciły składek.

W wyborach 10 XI 1960 r. przewodniczącym został ponownie Z. Mikulski, zastępcą Stanisław R a f a ł o w s k i, sekretarzem pozostał Jerzy Kuziemski, skarbnikiem Jolanta P e ł c z y ń s k a oraz członkami zarządu: Jerzy M i c h a ł c z e w s k i, Janusz P o d o g r o c k i i Maciej S a d o w s k i; Oddział liczył wówczas 110 członków. W 1961 r. obchodzono po raz pierwszy Światowy Dzień Meteorologii. Oddział przejął opiekę nad grobem Henryka Arctowskiego na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie.

W 1962 r. podjęto pierwsze prace zlecone na rzecz instytucji państwowych i samorządowych (prace z zakresu hydrologii i klimatologii). W 1963 r., wraz z przemianowaniem na Polskie Towarzystwo Geofizyczne, również Oddział zmienił nazwę. W tymże roku (6 VI) odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze: zarząd Oddziału uległ niewielkim zmianom — skarbnikiem została Elżbieta N a w r o c k a, członkiem Ryszard C i s z e w s k i (w miejsce J. Podogrockiego). Kontynuowano akcję odczytową i w skromnym zakresie prace zlecone.

22 IV 1965 r. wybrano nowy zarząd Oddziału: przewodniczącym został J. Paszyński, zastępcą E. S t r a u c h, sekretarzem M. Sadowski, skarbnikiem M. H a ł a d y j, a członkami Z. J a c k o w s k a i U. S o c z y ń s k a. W 1967 r. zorganizowano konkurs fotograficzny na zdjęcie dokumentalne na temat *Meteorologia*. W odbytych w 1967 r. wyborach przewodniczącym nadal został J. Paszyński, a zastępcą M. Sadowski i J. S ł o m k a, sekretarzem E. S y p n i e w s k a, skarbnikiem J. C h r z a n o w s k i, którego zastąpiła później A. D r a t w i c k a; na członków zarządu wybrano H. L o r e n c i M. S t o p ę. W 1969 r. nawiązano współpracę z Kołem Naukowym Meteorologów i Hydrologów Studentów Politechniki Warszawskiej. Prowadzono nadal akcję odczytową, nastąpił wzrost liczby członków do 130 osób.

Począwszy od 28 III 1969 r. funkcję przewodniczącego pełnił J. Kuziemski, zastępcy M. P a ł y s, a od 1970 r. U. S o c z y ń s k a. Rozwinięto akcję odczytową zapraszając gości zagranicznych. W 1971 r. rozpoczęto starania o wymianę bezdewizową z Fińskim Towarzystwem Geofizycznym. Wymiana doszła do skutku 5–15 VII 1973 r. i do Finlandii udała się 7-osobowa grupa członków Towarzystwa. W dniach 4–14 IX 1973 r. przebywała w Polsce 15-osobowa grupa geofizyków fińskich.

Na zebraniu 23 V 1975 r. przewodnictwo zarządu przejął W. Meyer, zastępcą został J. Kuziemski, sekretarzem E. Kupczyk, skarbnikiem Z. Kühn, członkami zaś K. Olszewski, J. Pruchnicki i U. Soczyńska. W 1975 r. zorganizowano 5 wystąpień naukowych w warszawskich liceach ogólnokształcących (XIV im. Klementa Gottwalda i XXXV im. Jarosława Dąbrowskiego). Kontynuowano też prace zleczone. W rok później zorganizowano 12 wycieczek dla uczniów szkół warszawskich w celu zapoznania z pracą służby hydrometeorologicznej. Członkowie Oddziału uczestniczyli w nadaniu Szkole Podstawowej nr 5 w Warszawie na Bielanach imienia Antoniego Bolesława Dobrowolskiego. Oddział był także współorganizatorem sesji naukowej w Politechnice Warszawskiej na temat *Współczesne kierunki badań w meteorologii*.

Wybory 1 VI 1976 r. przyniosły nowy skład zarządu Oddziału: przewodniczącym został S. Reichhart, zastępcą Z. Sorbjan, sekretarzem K. Żółtowska, skarbnikiem K. Lembowicz, członkami: D. Jurak, W. Meyer i K. Olszewski. Powoli rozwijano skromną współpracę międzynarodową, zapraszając w 1977 r. prelegentów zagranicznych (USA, Bratysława, Leningrad). Podjęto organizację częstych wycieczek młodzieży szkolnej do IMGW na Bielanach oraz do Centralnego Obserwatorium Geofizycznego PAN w Belsku, gdzie uczestnicy mogli poznać nowoczesny sprzęt pomiarowy i prowadzone tam prace naukowo-badawcze. Kontynuowano akcję odczytową; Oddział liczył około 160 członków.

Nowe władze Oddziału (5 II 1980) ukonstytuowały się następująco: W. Meyer — przewodniczący, H. Lorenc — zastępca, R. Wójcikowski — sekretarz, K. Lembowicz — skarbnik oraz J. Kuziemski i K. Stefanicki — członkowie. Podjęto ambitne zamierzenia:

- zorganizowanie systemu konsultacji naukowych,
- zorganizowanie zespołów specjalistycznych do realizacji zamówień gospodarki narodowej,
- powołanie komisji do zbadania programów nauczania meteorologii w szkołach różnego typu,
- opracowanie kroniki PTGeof.,
- przygotowanie obchodów 35-lecia PTGeof.,
- uchwalenie odznaki honorowej dla zasłużonych członków PTGeof.,
- uzyskanie szerszego dostępu do środków masowego przekazu,
- organizowanie seminariów na istotne tematy.

Starania o zorganizowanie sekcji geofizycznej w Oddziale przyniosły w 1981 r. wynik w postaci powołania Sekcji Fizyki Wnętrza Ziemi i Przestrzeni Okołoziemskiej, z przewodniczącym S. Michnowskim (Instytut Geofizyki PAN).

Zdzisław Mikulski

II. Działalność w latach 1981–1997

W roku 1981 Oddział kontynuował działalność odczytową. Wygłoszone referaty dotyczyły głównie tematyki z zakresu zastosowania badań klimatologicznych w gospodarce kraju.

Pamiętna data 13 XII 1981 r. i wprowadzenie dekretu o stanie wojennym w Polsce sparaliżowało działalność organizacji społecznych. Również Polskie Towarzystwo Geofizyczne w okresie 13 XII 1981 – 22 VII 1982 nie prowadziło w związku z tym swojej statutowej działalności. Po tym okresie (30 VI 1983) wybrano nowy zarząd Oddziału Warszawskiego. Przewodniczącą została Halina Lorenec, wiceprzewodniczącym Sławomir Maj, sekretarzem Janusz Ostrowski, skarbnikiem Krzysztof Lembo-wicz, członkami zarządu: Włodzimierz Meyer, Stanisław Michnowski, Urszula Kossowska-Cezak i Danuta Martyn. W skład komisji rewizyjnej weszli: Anna Gurbaj (przewodnicząca), Jerzy Kuziemski i Wanda Dylewska. Odtwarzano działalność statutową, w tym odczytową. Oddział aktywnie włączył się w obchody Światowego Dnia Meteorologii, co też kontynuowano we wszystkich dalszych latach. Zrealizowano dwa poważne opracowania naukowe: 1. *Podstawy metodyczne wyznaczania parowania rzeczywistego w Polsce* (na zlecenie Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN); 2. *Ocena przydatności metody synoptycznej do prognozy i diagnozy elementów meteorologicznych w warstwie granicznej dla potrzeb modelu rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń* (na zlecenie Instytutu Badań Systemowych PAN).

W roku tym w prace Oddziału włączyła się aktywnie Sekcja Fizyki Wnętrza Ziemi i Przestrzeni Okołoziemskiej, której przewodniczył S. Michnowski. Sekcja ta postawiła sobie za cel popularyzację wiedzy ze swej dziedziny, organizując szereg odczytów i seminariów, w tym z udziałem gości z zagranicy. Sekcja nawiązała współpracę z wieloma instytucjami w kraju: Instytutem Geofizyki PAN, Instytutem Geofizyki UW, Instytutem Geologii, Przedsiębiorstwem Badań Geofizycznych, Wydziałem Geodezji PW, Centrum Badań Kosmicznych, Instytutem Podstawowych Problemów Techniki, Muzeum Ziemi i innymi. Nawiązała także współpracę naukową z wieloma placówkami z zagranicy, m.in. wymianę naukową ze Szwecją.

W 1984 r. Oddział Warszawski PTGeof. wraz z Komitetem Meteorologii i Fizyki Atmosfery PAN zorganizował w dniach 22–25 V ogólnopolskie sympozjum klimatologiczne pod hasłem *Udział nauki polskiej w Światowym Programie Klimatycznym*. Sympozjum odbyło się w Skierniewicach. Na sympozjum byli licznie reprezentowani klimatolodzy i przedstawiciele dziedzin pokrewnych z całego kraju. Poruszono problemy z zakresu klimatologii i przewidywanych zmian klimatu oraz meteorologii w szerokim pojęciu tego problemu. Konferencja ta odbiła się szerokim echem w środowisku, a poruszone na niej problemy są do dzisiaj przytaczane w wypowiedziach różnych autorytetów. W omawianym roku prowadzono też aktywnie działalność odczytową. Wygłoszono kilka referatów, których tematyka zgromadziła ponad 120 słuchaczy.

W ramach prac Oddziału realizowano także prace naukowe: 1. *Opracowanie metody obliczania dobowej wartości promieniowania różnicowego w ciepłej porze roku na podstawie standardowych danych meteorologicznych*, 2. *Struktura bilansu promieniowania i wymiana ciepła w podłożu na obszarze stacji badawczej w Jarczewie*. Wyniki tych prac znalazły później szerokie zastosowanie zarówno w rutynowej służbie IMGW, jak też zostały wykorzystane w dalszych pracach badawczych.

W wyborach na nową kadencję, które odbyły się 16 X 1985 r., wybrano zarząd: H. Lorenc — przewodnicząca, S. Maj — wiceprzewodniczący, Ryszard Klejnow-

s k i — sekretarz, K. Lembowicz — skarbnik, Marcin H e r b s t, Bonifacy Ł y k o w s k i, W. Meyer — członkowie; komisja rewizyjna nie zmieniła składu.

Kontynuując działalność statutową ogłoszono kilka referatów (z łącznym udziałem około 120 osób) oraz pokazano kilka filmów o aktualnej tematyce meteorologicznej. Z okazji 35-lecia PTGeof. na wniosek Towarzystwa uhonorowano wysokimi odznaczeniami państwowymi zasłużonych członków, a mianowicie: Jerzego J a w o r s k i e g o, Leokadię K ü h n i najstarszego członka Towarzystwa — Jana K a n a r k a.

W dniach 3–7 XI 1986 r. Oddział Warszawski wraz z Dowództwem Wojsk Obrony Powietrznej Kraju zorganizował sympozjum naukowe *Meteorologia a transport*. Sympozjum odbyło się w Dusznikach. Obrady toczyły się w sesjach: 1. Meteorologiczna osłona komunikacji morskiej i lądowej; 2. Meteorologiczna osłona lotnictwa; 3. Modele matematyczne i metody prognozowania elementów meteorologicznych. W sympozjum uczestniczyło ponad 100 osób.

Nagrodę im. Mariana Molgi przyznano J. Jaworskiemu za pracę *Modelowanie procesów parowania terenowego na podstawie badań teoretycznych i eksperymentalnych*.

Po kolejnych wyborach 2 XII 1987 r. zarząd Oddziału Warszawskiego ukonstytuował się następująco: przewodnicząca — H. Lorenc (po raz trzeci), sekretarz — Janina P a w ł o w s k a, skarbnik — Irena S a w i c k a, członkowie — Zenobia L i t y Ń s k a i W. Meyer. Komisja rewizyjna pozostała w nie zmienionym składzie, tj. A. Gurba, J. Kuziemski i W. Dylewska.

W dniach 5–9 XII 1988 Oddział Warszawski PTGeof. wraz z Dowództwem Wojsk Lotniczych w Poznaniu oraz Dowództwem Wojsk Obrony Powietrznej Kraju w Warszawie zorganizował w Kiekrzu pod Poznaniem ogólnopolskie sympozjum naukowe na temat *Współczesne kierunki osłony meteorologicznej i hydrologicznej*. Obrady toczyły się w następujących sesjach: 1. Teoretyczne aspekty osłony meteorologicznej i hydrologicznej; 2. Technika komputerowa w zagadnieniach meteorologii i hydrologii; 3. Praktyczne aspekty osłony meteorologicznej. Tematyka sympozjum wzbudziła duże zainteresowanie; uczestniczyło w nim ponad 150 osób, w tym 4 osoby z zagranicy. Sympozjum stanowiło forum dla wymiany myśli naukowej z zakresu wagi osłony meteorologicznej i hydrologicznej w gospodarce narodowej.

W 1988 r. podjęto uchwałę o uczczeniu 10. rocznicy śmierci Ananiasza Rojeckiego — członka-założyciela, wieloletniego redaktora naczelnego *Przeglądu Geofizycznego*, z ogromnym dorobkiem merytorycznym i wielce zasłużonego dla Towarzystwa.

Prace Sekcji Fizyki Litosfery i Przestrzeni Okołoziemskiej — jak co roku — koncentrowały się na wielu seminariach naukowych. Dotyczyły one m.in. modeli sejsmicznych głębokiej struktury litosfery ziemskiej w strefie platformy prekambryjskiej na obszarze Europy, problematyki elektryczności dolnej atmosfery w latach 1965–1985; geofizycznych i geochemicznych rezultatów supergłębokiego wiercenia na Półwyspie Kola i innych. W 1988 r. Sekcja zorganizowała sympozjum o szerokim zasięgu, poświęcone rocznicy śmierci wybitnego polskiego geofizyka — Maurycego Piusa Rudzkiego.

W 1989 r. Oddział Warszawski PTGeof. (a w szczególności jego przewodnicząca) aktywnie włączył się do obchodów 70. rocznicy powstania Służby Hydrologiczno-Meteorologicznej w Polsce. Oddział zorganizował na terenie IMGW ogólnodostępną wystawę pt. *Historia Służby Hydrologiczno-Meteorologicznej w Polsce*, która cieszyła się dużym

zainteresowaniem środowiska. Zaszczycił ją swoją obecnością Sekretarz Generalny WMO prof. G. O. P. O b a s i, a także inni członkowie delegacji zagranicznych, uczestniczący w uroczystościach 70-lecia Służby Hydrologiczno-Meteorologicznej.

Z inicjatywy zarządu Oddziału Warszawskiego obchody Światowego Dnia Meteorologii miały charakter sesji naukowej, na której przewodnie referaty wygłosili członkowie naszego Oddziału.

Z uwagi na dezaktualizację statutu PTGeof. zarząd Oddziału wystąpił do Zarządu Głównego z propozycją rozpatrzenia zmian statutu na najbliższym walnym zgromadzeniu Towarzystwa.

Na zebraniu wyborczym 6 III 1990 r. po raz czwarty wybrano na przewodniczącą Oddziału H. Lorenc; sekretarzem została Teresa T o m a s z e w s k a, skarbnikiem nadal I. Sawicka, członkiem Zarządu W. Meyer. Komisja rewizyjna ukonstytuowała się: przewodnicząca — A. Gurba, członkowie — W. Dylewska i S. Maj.

W ramach działalności odczytowej referowano problemy zmian klimatu i historii obserwacji meteorologicznych w Polsce. Na walnym zgromadzeniu przedstawiono wnioski dotyczące nowelizacji struktury Towarzystwa i modernizacji statutu.

Doceniając wagę stanu środowiska przyrodniczego Oddział, przy udziale Zarządu Głównego PTGeof. zorganizował w dniach 25–28 IX 1990 r. ogólnopolskie sympozjum naukowe pt. *Meteorologia i hydrologia a ochrona środowiska*. Sympozjum odbyło się w Przesiece koło Jeleniej Góry; toczyło się w następujących sekcjach: 1. Zmiany klimatu; 2. Ekstremalne zjawiska hydrologiczne i meteorologiczne; 3. Zanieczyszczenie powietrza i wody; 4. Niekonwencjonalne źródła energii. Poza fachowcami z całej Polski gośćmi sympozjum byli przedstawiciele władz regionalnych, resortu ochrony środowiska, partii Zielonych oraz wojska. Tematyka sympozjum cieszyła się dużym zainteresowaniem. Bogata dyskusja rozwinęła się na temat zanieczyszczenia wód i powietrza w rejonie Karkonoskiego Parku Narodowego. Zorganizowana wizja lokalna pozwoliła naocznie stwierdzić rozmiary klęski ekologicznej. Wyniki badań prezentowane przez autorów dotyczące Sudetów wskazywały na skalę zniszczeń w tym regionie. Po sympozjum opracowano i wydano specjalny tom, zawierający wygłoszone referaty.

Jednym z ważnych osiągnięć naukowych Oddziału Warszawskiego w roku 1990 było również wydanie pracy Jana Kanarka pt. *Zestawienie obserwacji zjawisk optycznych w atmosferze in extenso za okres 1936–1985* nakładem IMGW. Praca ta stanowi rzadki w skali światowej zbiór obserwacji prowadzonych przez 50 lat w tym samym miejscu przez jednego człowieka. Dzięki temu zbiór jest jednorodny i stanowi znakomity materiał źródłowy do badań.

Na posiedzeniach zarządu Oddziału w 1991 r. dyskutowano nad brakiem aktywności członków Towarzystwa, stwierdzając, że powinno ono mieć charakter bardziej elitarny, nie masowy. Nadal prowadzono działalność odczytową, m.im. w referacie poruszono problem zmian klimatu w świetle II Światowej Konferencji Klimatycznej. W celu uaktywnienia działalności Oddziału zorganizowano w grudniu seminarium o charakterze sesji, na którym wygłoszono 8 referatów o zróżnicowanej treści klimatologicznej: *Susza w Polsce 1981–1990* (W. Meyer), *Wpływ zmian klimatu na obieg wody w zlewni* (J. Jaworski), *Program FRIEND* (E. Bogdanowicz), *Ocena ilościowa lodu prądowego w rzece przy zastosowaniu techniki wideo* (A. Dobrowolski), *Wpływ urbanizacji Warszawy na*

zmiennosc opadów atmosferycznych (H. Lorenc), *Wiatr jako alternatywne źródło energii w Polsce* (H. Lorenc), *Wybrane aspekty modelowania dalekiego transportu zanieczyszczeń atmosferycznych* (J. Hrehoruk), *Wiatr w Polsce w kolejnych dekadach lat 1966–1985* (J. Kuziemski). W seminarium tym uczestniczyło liczne grono zainteresowanych pracowników IMGW oraz z Oddziałów PTGeof. z Lublina, Torunia i Krakowa oraz zaproszeni goście z zewnątrz.

W roku 1991 Towarzystwo przejęło od leciwego już Jana Kanarka, zasłużonego członka Oddziału, bogate zbiory biblioteczne, które włączono do biblioteki PTGeof.

Sekcja Fizyki Litosfery i Przestrzeni Okołoziemskiej, poza stale prowadzonymi seminariami i konwersatoriami, jak też współpracą z zagranicznymi ośrodkami geofizyki, rozpoczęła przygotowania do seminarium nt. *Marian Smoluchowski jako geofizyk*, w związku ze zbliżającą się setną rocznicą powołania (1885) na Uniwersytecie Jagiellońskim pierwszej na świecie katedry geofizyki.

Nowy zarząd Oddziału wybrano 17 III 1992 r. Przewodniczącą wybrano H. Lorenc (po raz piątą), również sekretarz — T. Tomaszewska i skarbnik — I. Sawicka pozostały przy swych funkcjach. Do zarządu ponadto weszli *Gabryela Przybylska* i *Jan Parfieniowicz*, a do komisji rewizyjnej *Sławomir Maj*, *Wanda Dylewska* i *Zbigniew Rutkowski*.

W omawianym roku prowadzono działalność odczytową, głównie związaną z tematyką dotyczącą zmian klimatu. 24 IV na zaproszenie Oddziału przybył z Estonii prof. *Ross*, który wygłosił referat *Ocena zmian klimatu w Estonii*.

W roku 1993, ze względu na pewne zmiany organizacyjne, Oddział ograniczył działalność odczytową, członkowie natomiast wykonywali prace naukowe na rzecz różnych resortów gospodarki narodowej (rolnictwa, leśnictwa i in.) oraz licznie wzięli udział w sesji naukowej organizowanej w Toruniu przez Oddział Pomorski w 40-lecie śmierci prof. *Władysława Gorczyńskiego* (16–17 IX) oraz konferencji międzynarodowej *Global warming and contemporary climatic changes in Poland* w Szczecinie (31 V – 1 VI). Obie konferencje były bardzo znaczące pod względem merytorycznym dla rozwoju polskiej klimatologii, meteorologii i hydrologii. Materiały badawcze znalazły swoje miejsce w specjalnych wydawnictwach pokonferencyjnych.

Władze Oddziału na kolejną kadencję ukonstytuowały się (16 VI 1994) następująco: *T. Tomaszewska* — przewodnicząca, *Krystyna Żółtowska* — sekretarz, *I. Sawicka* — skarbnik, *H. Lorenc*, *S. Maj* — członkowie; komisja rewizyjna: *W. Dylewska* (przewodnicząca), *Z. Rutkowski* i *Z. Kühn*.

Oddział Warszawski PTGeof. odegrał przewodnią rolę w zorganizowaniu ogólnopolskiego sympozjum pt. *Inwestujemy w przyszłość obserwując pogodę, klimat i wodę*, zgodnym z hasłem Światowego Dnia Meteorologii w 1994 r. Sympozjum to było związane z 75-leciem Państwowej Służby Hydrologiczno-Meteorologicznej. W referatach i posterach licznie uczestniczyli członkowie Oddziału. Opublikowano zbiór referatów i posterów.

W latach 1992–1994 dużą aktywność wykazywała Sekcja Fizyki Litosfery i Przestrzeni Okołoziemskiej. Prowadzono specjalistyczne konwersatoria i seminaria przy udziale przedstawicieli Instytutu Geofizyki PAN, Centrum Badań Kosmicznych, Instytutu Geofizyki UW, Politechniki Warszawskiej i in. Sekcja włączyła się do badań nad wy-

korzystaniem wielodyscyplinarnych pomiarów i obserwacji prowadzonych w Polskiej Stacji Polarnej Hornsund na Spitsbergenie. Problematyka badań dotyczyła oscylacji pola magnetycznego i elektrycznego wywołanych turbulencyjnymi ruchami powietrza i przyziemnej atmosfery. 4 IV 1994 r. Sekcja zorganizowała seminarium *Polska Stacja Polarna Hornsund w prowadzonych i przygotowywanych badaniach dotyczących oddziaływań Słońce–Ziemia*. Ponadto Sekcja prowadziła działalność publicystyczną dotyczącą historii geofizyki (*Działalność prof. Tadeusza Olczaka [1907–1983] w geofizyce*).

Wraz z Sekcją Fizyki Litosfery i Przestrzeni Okołoziemskiej Oddział zorganizował seminarium terenowe w Obserwatorium Instytutu Geofizyki PAN w Świdrze oraz w laboratorium w Świerku. Na seminarium tym wygłoszono referaty dotyczące badań skażeń atmosfery w tych placówkach.

W 1995 r. działalność Oddziału była skupiona głównie wokół organizacji międzynarodowego sympozjum naukowego pt. *Ocena i stan środowiska przyrodniczego Polski i innych krajów*. Sympozjum odbyło się 10–13 X 1995 r. w Jachrance koło Warszawy. Licznie w nim uczestniczyli różni specjaliści związani z szeroko pojętymi problemami środowiska przyrodniczego Polski. Tematyka sympozjum obejmowała grupy problemów dotyczące: powietrza, wody, litosfery i fitocenozy. W ramach każdego zagadnienia odbywało się kilka sesji referatowych oraz sesja posterowa. Jako rezultat zasygnalizowanych na sympozjum problemów dotyczących stanu naszego środowiska opracowano wnioski, które przekazano: Ministerstwu Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych, Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska, Komitetowi Badań Naukowych, Narodowemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej PAN, doradcy prezydenta ds. Ekologii i Ochrony Środowiska. Opracowano i wydano zeszyt zawierający skróty referatów (na prawach publikacji). Sympozjum było wysoko ocenione przez uczestników i obecnych na obradach przedstawicieli administracji państwowej. Podkreślono ważność i aktualność poruszanych zagadnień. Obrady sympozjum były sygnalizowane i komentowane w prasie, radiu i telewizji. Niestety, wysłany „raport” po sympozjum pozostał bez echa.

Z okazji 35. Dnia Światowego Meteorologii, obchodzonego pod hasłem *Meteorologia w służbie społeczeństwa*, na seminarium naukowym zorganizowanym z tej okazji 4 członków naszego Oddziału wygłosiło referaty. Członkowie Oddziału brali udział w sympozjach i seminariach organizowanych przez inne ośrodki, m.in. wygłosili 6 referatów na międzynarodowej konferencji *Climate dynamics and the global change perspective* (17–20 X 1995, Kraków).

W 1996 r. na seminariach poruszano aktualne zagadnienia, takie jak: zanikanie jezior w Polsce, meteorologia a sport (temat Światowego Dnia Meteorologii) oraz historię pomiarów meteorologicznych w Polsce.

Sekcja Fizyki Litosfery i Przestrzeni Okołoziemskiej, poza działalnością seminaryjną, przygotowała uroczystą sesję *Stulecie utworzenia pierwszej katedry geofizyki na Uniwersytecie Jagiellońskim* (20 XI 1996, Kraków).

Na zorganizowanym przez Oddział seminarium 4 III 1997 r. Zdzisław Mikulski wygłosił referat pt. *Romuald Gumiński – wybitny klimatolog polski*. Z okazji 100-lecia urodzin prof. Gumińskiego została omówiona jego działalność naukowa przed wojną, w czasie okupacji i po wojnie, działalność w Towarzystwie, jak też przy ratowaniu materiałów archiwalnych PIM, wywiezionych w czasie wojny z kraju. Prof. Gumiński był jednym

z założycieli Towarzystwa, którego 50-lecie powstania przypada właśnie w roku 1997. Zaproszona na seminarium córka prof. R. Gumińskiego Hanna dzieliła się wspomnieniami o ojcu, jego charakterze i sposobie pracy naukowej. Dzięki odczytowi przypomniano i przybliżono uczestnikom seminarium sylwetkę wybitnego uczonego, zasłużonego dla Towarzystwa i służby meteorologicznej.

Sekcja Fizyki Litosfery i Przestrzeni Okołoziemskiej kontynuowała konwersatoria i seminaria poświęcone metodyce i technice badań wybranych parametrów pola elektrodynamicznego w różnych rejonach dolnej atmosfery (m.in. w rejonach polarnych — Hornsund). Wzięła udział w przygotowaniu i realizacji uroczystego seminarium zorganizowanego przez Instytut Geofizyki UW 17 I 1997 r., związanego z setną rocznicą urodzin prof. Edwarda Stenza pt. *Badania geofizyczne profesora Stenza*. Wyniki sesji opublikowano w *Przeglądzie Geofizycznym* (z. 1, 1997). Członkowie Sekcji wykazywali też działalność publicystyczną z zakresu dziejów geofizyki.

W omawianym roku prace Oddziału koncentrowały się na organizacji w Warszawie ogólnopolskiego sympozjum jubileuszowego z okazji 50-lecia istnienia Polskiego Towarzystwa Geofizycznego pt. *Ekstremalne zjawiska meteorologiczne, hydrologiczne i oceanograficzne*. Głównym organizatorem obchodów był Zarząd Główny PTGeof., jednak ze względu na miejsce obchodów, Oddział Warszawski był w te obchody głównie zaangażowany. Członkowie Oddziału weszli w skład komitetów organizacyjnego i naukowego. Tak więc organizacją sympozjum zajęli się przeważnie członkowie zarządu Oddziału, a szczególnie H. Lorenc, I. Sawicka i T. Tomaszewska. Opracowano i wydano w IMGW w specjalnym zeszycie zbiór referatów i posterów (przy współpracy redakcyjnej U. Kosowskiej-Cezak z redakcji *Przeglądu Geofizycznego*). Sprawozdanie z sesji ukaże się w zeszycie 3–4 z 1998 r. *Przeglądu Geofizycznego*.

Przedstawiona tu intensywna działalność Oddziału Warszawskiego PTGeof. w pełni potwierdziła zasadność jego powołania.

Halina Lorenc, Teresa Tomaszewska